

RP0 kieruje profilowanie bezrobotnych do TK

21 grudnia 2016

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich (RP0) przepisy dotyczące profilowania bezrobotnych są niekonstytucyjne. Wątpliwości Adama Bodnara wzbudza brak możliwości odwołania się do przydzielonego przez system informatyczny profilu oraz wadliwe podstawy prawne dla przetwarzania danych w trakcie samego procesu. Na wniosek RP0 sprawą ma zająć się Trybunał Konstytucyjny. Dla Fundacji Panoptikon to duży sukces – od ponad dwóch lat nieustannie apelujemy o zbadanie profilowania bezrobotnych pod kątem zgodności z konstytucją.

Profilowanie bezrobotnych weszło w życie w maju 2015 roku. Już w trakcie procesu legislacyjnego ten pomysł wzbudzał kontrowersje. Nie tylko Fundacja Panoptikon, ale też Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych zgłosili fundamentalne uwagi co do zasad ochrony danych osobowych oraz ryzyka dyskryminacji i stygmatyzacji. Wiele z naszych zastrzeżeń potwierdziło się w praktyce. Badanie przeprowadzone przez Fundację Panoptikon wykazało m.in. niejasne zasady przydzielania profili oraz nierówny dostęp do usług oferowanych przez urzędy pracy. Nasze wątpliwości przedstawiliśmy również RP0. Jednocześnie zaapelowaliśmy o przekazanie przepisów dotyczących profilowania do Trybunału Konstytucyjnego.

Jak dotąd RP0 dwukrotnie występował w kwestii profilowania do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Działania te jednak nie przyniosły dotąd efektu np. w postaci zmiany kwestionowanych przepisów. RP0 zdecydował się więc na przedstawienie sprawy Trybunałowi Konstytucyjnemu. W swoim wniosku Rzecznik skupił się na dwóch problemach:

1. Braku możliwości odwołania się od przydzielonego profilu.

Jak wynika ze spraw docierających do rzecznika, dla wielu osób przydział do profilu stanowi barierę w dostępie do konkretnych form pomocy jak np. staż czy szkolenia. Bezrobotni mogą, co prawda, skarżyć się na zasadach ogólnych do sądów administracyjnych. Jednak rozpatrywanie takich spraw trwa na tyle długo, że trudno nazwać to skutecznym środkiem odwoławczym. Zdaniem RPO sytuacja ta stanowi naruszenie prawa do skutecznego środka odwoławczego.

2. Formalnych podstawach przetwarzania danych w trakcie profilowania. Konstytucja pozwala wprowadzać ograniczenia praw obywatelskich – w tym prawa do prywatności – jedynie na podstawie ustawy. Według RPO przepisy dotyczące profilowania bezrobotnych naruszają tę fundamentalną zasadę, gdyż zostało ono uregulowane w formie rozporządzenia. Z ustawy o promocji zatrudnienia nie można wywnioskować w jaki sposób – nawet w ogólnym zarysie – wygląda procedura profilowania. Władzy wykonawczej przyznano więc sporą swobodę w kształtowaniu całego procesu. Tymczasem zdaniem RPO takie kwestie jak katalog danych osobowych oraz sposób ustalenia profilu powinny być szczegółowo ustalone w ustawie.

Wniosek RPO dotyczy niezwykle istotnych kwestii związanych z profilowaniem osób bezrobotnych. Niemniej jednak, pominięto w nim inne, równie ważne problemy, m.in. ryzyko dyskryminacji czy nieprzejrzystość samej procedury profilowania. Naszym zdaniem przepisy w obecnym kształcie nie tylko nie gwarantują możliwości skutecznego odwołania się od decyzji, ale również mogą naruszać podstawowe zasady demokratycznego państwa prawa. Fundamentalny problem tkwi w tym, że o usługach publicznych i prawach socjalnych obywateli decyduje niejawny algorytm. Niestety tymi kwestiami Trybunał Konstytucyjny nie będzie się zajmował.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na spotkaniu we wrześniu tego roku poinformowało nas, że prowadzone są prace nad zmianą przepisów dotyczących profilowania. Nie wiadomo jednak, kiedy projekt zmiany przepisów zostanie

przedstawiony opinii publicznej i kiedy trafi do dalszych prac w parlamencie. Jednak gdyby nowe przepisy zostały przyjęte, zanim Trybunał Konstytucyjny zajmie się sprawą profilowania, wniosek RPO może okazać się bezprzedmiotowy.

Autorstwo: Jędrzej Niklas

Źródło: Panoptikon.org